

Slovenske kulturne akcije

Leto XXI, 8

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

Agust 1974

20 let nazaj

Nova organizacija, Slovenska kulturna akcija, naj bi bila tisto zrno, iz katerega bi zraslo drevo, ki bo v domovino pognalo svoje korenine in po njih črpalo iz bogatega kulturnega zaklada preteklosti in zdravih virov, kolikor jih je v sedanjosti; čez naše zamejstvo pa bi razprostrlo svoje kulturno veje s cvetjem in sadovi zdrave svetovne in slovenske kulture. Po tem cvetju in sadovju bodo mogle segati vse druge organizacije in posamezniki v svojo in celotne skupnosti kulturno hrano. Slovenska kulturna akcija naj bi postala neizčrpen vir vsemu drugemu kulturnemu in prosvetnemu delovanju med nami.

Ustanovitelji Slovenske kulturne akcije po štirih mesecih obstoja te nove družbe z radostjo lahko ugotovijo, da začeto delo veliko lepše napreduje, kot smo pričakovali.

l a d o l e n č e k

k razvoju slovenske kulturne akcije

g l a s s k a , leto I, št. 5-6

praznik slovenske pesmi - v kulturni akciji

PRED praznikom smo. Slovencem. Sredi vele mestnega Buenos Airesa. Za slavo 20-letnice ustanovitve Slovenske kulturne akcije. Praznik obiska izpod zasneženih Andos - skrajna meja slovenstva pod Aconcagua. Med nas prihaja, čez tisoč kilometrov daleč, z večerom slovenske pesmi „Z NAŠO PESMIJO - PO DOMOVINI“ SLOVENSKI PEVSKI ZBOR V MENDOZI, ki ga vodi redni ustvarjalni član glasbenega odseka Slovenske kulturne akcije prof. BOŽIDAR BAJUK.

Za vso slovensko skupnost v Velikem Buenos Airesu, posebej pa še za člane in prijatelje Slovenske kulturne akcije je obisk slovenskega mendoškega zbora dokaz dejavne ljubezni: ljubezni do slovenstva, ljubezni do slovenske tradicije, ljubezni do najvišjih slovenskih vrednot, ljubezni do lepote, do duhovnosti, do vsega dobrega, plemenitega, vsega, kar daje živost in pravšno vrednost čez svetovne kontinente sicer razmetanemu, a vendar tako ljubó povezanemu slovenstvu.

S pesmijo prihajajo k nam mendoški pevci, da počaste - prvi med nami - dvajsetletni jubilej najvišje slovenske kulturne ustanove v zdomstvu. Dokaz več, da navkljub vsem napovedanim pogrebem, pripravljenim svečam, mrljskim vncem in oklicem, ki se tako vneto iz mesca v mesec ponujajo med slovenskimi zdomci z dokaj sumljivih periferij, Slovenska kulturna akcija še živi; je zdrava; ustvarja; dela; snuje; je krepko prisotna sredi slovenske zdomske stvarnosti; ena in edina: od rojstva 1954 do danes in še naprej!

Veseli smo obiska iz Mendoze. Ponosni hkrati, da tako daleč od vsega duhovno dobrega preobjedenega slovenskega Buenos Airesa Slovenci pod Andi vredneje cenijo napon in trud naše ustanove, kot premnogi v naši neposredni bližini. Z iskrenim zadoščenjem sprejemamo slovenske pevce iz Mendoze. Hvaležni smo jim za priznanje, ki nam ga s svojim pevskim nastopom dajejo. V vrsti jubilejnih slavij - nekaj jih bo, vsem sovražnim vetrovom navkljub - bo nastop Slovenskega pevskega zbora iz Mendoze prvi. Vreden. Namenjen ne posameznikom v Kulturni akciji, marveč ustanovi vsej in vsem v njej brez razlike, naj so v Argentini ali v Kanadi, v Avstraliji ali na Japonskem, po ameriških prerijah ali pa v dobri, stari Evropi.

SLOVENSKI PEVCI IZ MENDOZE - PGZDRAVLJENI! Slovenska kulturna akcija Vas sprejema z iskrenim srcem. Vaš obisk je zaželen. Je - verjemite nam - naš najlepši praznik. Z Vami prihaja kot veder odmev tisti davni, šekspirski klic:

ČE JE GLASBA HRANA LJUBEZNI, MI JO DAJTE!

nikolaj jeločnik, vodja glasbenega odseka SKA

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA 1954 - 1974

slovenski pevski zbor v mendozi

z našo pesmijo - po domovini

p e l i b o d o :

CILKA BAJUK, DANICA BAJUK, ROZIKA GRINTAL, KATICA HIRSCHGGER, MAJDA NEMANIČ, ANGELCA ŠMON, ANICA ŠTIRN, LENČKA BOŽNAR, ANICA GRINTAL, FRANCKA GRINTAL, MATILDA PETRENA, BERNARDKA ŠMON, MARJANCA ŽUMER - JERNEJ BAJDA, MARKO BAJUK ml., JOŠKO ŠMON, JANEZ ŠTERN, ing. agr. MARKO BAJUK, JANEZ GRINTAL, LUKA GRINTAL, GABRIEL HIRSCHGGER, PETER HIRSCHGGER, RUDI HIRSCHGGER, LADO ŠMON, JANEZ ŠTIRN

zbor vodi - prof. BOŽIDAR BAJUK

na državni praznik, v soboto 17. avgusta ob devetih zvečer v veliki dvorani slovenske hiše, r. l. falcón 4158

general juan domingo perón

El 1º de julio de 1974 dejó de existir el presidente de la República Argentina, Tte. general JUAN DOMINGO PERON. La Argentina ha perdido con su muerte a su más grande estadista, político y caudillo, al hombre que en los momentos aciagos supo agarrar el timón estatal de esta gran nación hispanoamericana con la mente serena y mano firme. La humanidad toda ha perdido con el presidente Perón a uno de sus máximos campeones en pro de la paz y la fraternidad entre los pueblos.

Los eslovenos, llegados a la Argentina después de la segunda gran conflagración mundial, hemos perdido con la muerte del general Perón a aquel quien en los amargos y peligrosos años de la posguerra, con un gesto de un sincero amigo abriéndonos de par en par el portón de la Argentina, comprendiendo y sintiendo nuestra tragedia nacional al exclamar: ¡Que vengan los eslovenos a la Argentina, todos los que desean venir! Con esta su histórica decisión de 1946, el presidente Perón ha facilitado a los refugiados eslovenos no sólo para que en la Argentina encuentren a su segunda patria, la que, a decir la verdad, nos ha recibido con los brazos abiertos y con un corazón sincero, —en todo y por doquier hemos gozado de los mismísimos derechos que los nativos bajo la Cruz del Sur—, sino que también nos dio toda clase de posibilidades para una libre expansión de la cultura eslovena. Bajo su primera presidencia, los eslovenos en la Argentina ya fundamos nuestra Sociedad Eslovenia Unida, edificamos nuestros hogares, comenzamos con las editoriales, con los periódicos y revistas, con nuestros coros polifónicos y grupos teatrales. Durante su segunda presidencia, presenciamos el nacimiento de la Acción Cultural Eslovena.

Los hombres de cultura eslovenos en la Argentina sentimos con amargura la muerte del gran presidente argentino. En este doloroso trance, expresámosle nuestra gratitud por las posibilidades ilimitadas para nuestra expansión espiritual y cultural. Es por eso que la memoria del presidente Perón también entre los hombres de cultura eslovenos permanecerá sincera y noble. ¡Que Dios lo premie por todo el bien!

el redactor

1. julija 1974 je umrl predsednik argentinske republike general JUAN DOMINGO PERON. Argentina je z njim izgubila svojega največjega državnika, politika in voditelja, moža, ki je znal v najusodnejših dneh z jasno mislijo in trdno roko prijeti za državno krmilo vélike južnoameriške države. Svet je s prezidentom Perónom izgubil enega največjih borcev za mir in mednarodno bratstvo.

Slovenci, ki smo po drugi vojni prišli v Argentino, pa smo s smrtjo generala Peróna izgubili moža, ki nam je v grenko nevarnih povojnih begunskih letih na široko odprla vrata v Argentino s kretnjo prijatelja, ki razume našo narodno tragedijo, in s klicem: Slovencem so vrata v Argentino odprta: naj pridejo, kolikor jih je volja! S svojo odločitvijo leta 1946 je dal prezident Perón begunskim Slovencem ne le možnost, da si v Argentini najdejo svojo novo domovino, ki nas je sprejela zares z odprtimi rokami in iskrenim srcem, saj smo v vsem in povsod uživali enake pravice kot pod Južnim križem rojeni državljani; dal je marveč tudi vso možnost za svoboden razmah slovenske kulture v novi domovini: pod njegovo prvo prezidentco smo si Slovenci v Argentini ustanovili svoje društvo Zedinjena Slovenija, pozidali svoje domove, začeli s knjižnimi založbami, s časopisi, mesečniki in revijami, ustanovili pevske zборе in gledališke skupine; pod njegovo drugo prezidentco pa smo doživeli rojstvo Slovenske kulturne akcije.

Slovenski kulturniki v Argentini trdo občutimo smrt vélikega prezidenta. Hvaležni smo, da nam je dal neomejene možnosti duhovnega razmaha v svobodi. Zato bo spomin na prezidenta Peróna tudi med slovenskimi kulturniki v Argentini iskren in žlahten. Bog mu daj vse dobro!

urednik

kulturni večeri ki bodo

SREČANJEM Z USTVARJALCI V SLOVENSKI KULTURNI AKCIJI so namenjeni letošnji jubilejni kulturni večeri v Buenos Airesu. Na prvem v vrsti teh večerov — o njem poročamo na drugem mestu — smo spoznali Tineta Debeljaka — prevajalca. Pripravljamo pa še naslednje nastope in večere: 17. avgusta Z našo pesmijo po domovini, nastop Slovenskega pevskega zbora iz Mendoze, ki ga že 25 let vredno in plodno vodi prof. Božidar Bajuk, redni član v glasbenem odseku Kulturne akcije. — 7. septembra 1974: arhitekta Marjan Eiletz in Jure Vombergar — njun ustvarjalni opus. Umetnost sodobne arhitekture. — 21. septembra 1974 (predviden): V. Umetniški večer na odru vélike dvorane Slovenske hiše z občasno razstavo likovnih ustvarjalcev

SKA in vseh njenih tiskov in publikacij ob 20-letnici ustanovitve. — 5. oktobra 1974: poet, prevajalec, esejist in likovnik France Papež. — 2. novembra 1974: srečanje s filozofi in teologi v Slovenski kulturni akciji. — novembra 1974: (datum še ni določen): srečanje z gledališčniki v Slovenski kulturni akciji.

Zaradi razmer, ki jih živimo, in mnogih obveznosti članov Slovenske kulturne akcije zunaj ustanove, si odbor pridržuje pravico sprememb datumov, zamenjav večerov ali morebitnih dopolnil. Vsak večer in prireditelj bomo kot do zdaj vsem članom in prijateljem v Vélikem Buenos Airesu najavili še s posebnim povabilom.

božidar bajuk in njegov zbor

Smo pred pevskim nastopom SLOVENSKEGA PEVSKEGA ZBORA iz MENDOZE v Argentini, ki ga sestavljajo naši naseljenci pod Andi po drugi vojni. Zbor, ki ga vodi redni član Slovenske kulturne akcije v glasbenem odseku **prof. BOŽIDAR BAJUK**, odkar se je bil njegov oče, veliki slovenski zborovodja **ravnatelj Marko Bajuk** odselil v boljši svet, se bo rojakom v Buenos Airesu predstavil na državni praznik, v soboto 17. avgusta 1974, v Slovenski hiši v počastitev 20-letnice Slovenske kulturne akcije z izbranim sporedom, ki so ga mendoški ustvarjalci nazvali Z NAŠO PESMIJO – PO DOMOVINI. Mendoški slovenski zbor prihaja k rojakom v Buenos Aires s kratkim, pa brhkim geslom: **Še bomo peli...**, ki ga je bil za vero, upanje in ljubezen v slovenstvo in njegovo neusahljivo živost doma in po vseh petih kontinentih našega zdomstva zapustil kot svojo oporoko ravnatelj Marko Bajuk.

Na predvečer zborovega gostovanja v Buenos Airesu, v okviru jubilejnih slavi ob 20-letnici ustanovitve Slovenske kulturne akcije, smo pevovodji **prof. Božidarju Bajuku** zastavili nekaj vprašanj o dejavnosti Slovenskega pevskega zbora v Mendozi, še posebej pa o nastopu, ki ga slovenski pevci izpod andske Aconcague pripravljajo.

Profesor Božidar! Vemo, da z nemajhnimi žrtvami, z vredno prizadevnostjo in z bogatimi uspehi vodiš Slovenski zbor v Mendozi od njegovih začetkov leta 1949. Zanima nas pri tem kot soustvarjalce v Slovenski kulturni akciji, kdaj si se začel ukvarjati z glasbo, ki pravzaprav ni specifično opravilo klasičnega filologa, kar po študiju in po poklicu si? Kakšen je bil Tvoj delež pri ustanovitvi mendoškega zbora?

Petje mi je bilo veselje in zanimanje že vse od detinskih let v družini in na trnovskem koru pri šolskih mašah v ljudski šoli. V Glasbeni Matici v Ljubljani sem študiral tudi klavir; študij sem moral ob vstopu na univerzo opustiti. Na klasični gimnaziji v Ljubljani sem prepeval pod očetom prvih pet let. Po njegovi premestitvi je prevzel petje Luka Kramolc, ki je bil za petje istočasno zaposlen na dveh zavodih. Tako sem pri šolski maši za višješolce pel, pri nižješolski me je pa postavil pred zbor in sem začel „mahati“. Kar 50 let bo že od tistihmal!

Kmalu sem začel prepevati tudi na frančiškanskem koru v Ljubljani pod Sattnerjevo taktirko. Nekaj časa sem v pomoč očetu vodil petje pri njegovih šolskih mašah v Križankah, kjer je sam imel pač samo dve roki – zo orgle. Seveda sem pel tudi pri Akademskem pevskem zboru (APZ) pod Francetom Maroltom.

Pri Pevski zvezi sem nekaj let sodeloval z očetom kot tajnik; prav v letih njenega viška, ko je nastopilo tudi 200 slovenskih zborov z 2400 pevci!

Ko je Rudi Mecilošek pustil svoje študije na tehnični fakulteti in vstopil v bogoslovje, mi je kot „svojo naj-

dražjo svetno dediščino“ izročil vodstvo Akademskega cerkvenega zbora, ki je pel pri znani „akademski“ nedeljski maši ob 11 pri frančiškanih. Zbor sem vodil do svoje namestitve na mariborski klasični gimnaziji. Mislim, da je vodstvo takoj za menoj prevzel Julče (dr. Julij Savelli). Danes ga z velikim uspehom, kot sem že večkrat bral, vodi mladi Tomaž Tozon.

V Maribor sem „pripel“, kot me je bil ravnatelj na klasični gimnaziji na prvi konferenci predstavil kolegom, ker sem prvi dan službe zamudil zaradi koncerta APZ prav v Mariboru. Tu sem se precej časa posvečal organiziranju podeželskih zborov v okolici Maribora, ki so kmalu začeli z okrožnimi nastopi. Pa tudi v škofijsko malo semenišče me je včasih zaneslo petje med naše študente, ko je dr. Zafošnik še študiral glasbo na Dunaju.

Po povratku v Ljubljano l. 1940 sem za Bežigradom ustanovil in vodil farni srednješolski mladinski zbor; orglal je pa prof. France Jesenovec. Bili so prelepi časi ob katehetih dr. J. Oražmu, dr. V. Fajdigi in rajnem J. Koširju, ki so bili že takrat predkoncilski glasniki liturgičnega gibanja med našimi študenti.

Potem je prišlo zdomstvo. V begunstvu na Tirolskem sem sodeloval pri ustvarjanju Slovenskega begunskega zbora in bil nekaj časa njegov predsednik; vodil ga je duhovnik S. Mihelič. Oče je bil tisti čas v drugih skrbih: prosvetno delo v taborišču, zlasti pa begunska gimnazija, kjer sem tudi poučeval in bil za tajnika.

Vmes je prišel umik pred našimi angleškimi zaščitniki. V drveh sem jo odkuril v ameriško cono. Pa smo tudi tam gori, na Donavi, prepevali, čeravno smo bili močno razredčeni.

Po prihodu v Argentino sem odšel z družinami številnih otrok v Mendoza pod Ande. Brez odlašanja smo takoj začeli z dušnim pastirjem p. Casermanom z nedeljskimi popoldanskimi pobožnostmi. Razume se, da je bilo petje moja prva naloga. Začeli smo z ljudskim petjem. Že po nekaj mescih, ko smo prišli do lastne slovenske maše, je pa že nastopil štiriglasen zbor, čeprav je bilo v začetku le šest pevcev... Peli smo nekaj po spominu, nekaj pa sem po malem začel glasove razmnoževati kar z roko. Not prve čase nismo imeli. Tega dela sem bil že vajen: še pod neugnanim očetovim ravnateljevanjem sem že na Vetrinjskem polju na njivi tako „razmnoževal“ latinske in grške tekste za naše študente – na praznih zabojih topovskih granat...

Oče je pol leta kasneje prinesel v Mendoza s seboj nekaj partitur v kovčku, druge so letele na papir iz njegovega glasbenega spomina in prirejanja kar sproti. Tako je zbor stekel in rastel od očetovega prevzema vodstva leta 1953, po njegovi smrti 1961 pa spet pod mojim „mahanjem“ vse do danes.

Kakšne smernice si zastavil zboru in svojemu delu v njem, ko si po očetovi smrti znova prevzel vodstvo?

Vse do prihoda v Mendoza sem se zavedal, da bomo s petjem našim takrat še nekako zbeganim ljudem nudili veliko tolažbo in dobro duhovno hrano. Vseskozi pa me je pri delu za slovensko skupnost vodila tale misel: Bog in Slovenija..., kot jo je bil rajni oče ob zborovi desetletnici označil s stavkom: „Vse naše delo velja božji časti, ljubezni do domovine in plemenitenju duše.“

Vsa ta zdomska leta pa me vodi misel rajnega profesorja dr. Lamberta Ehrlicha, ki nam jo je bil ljubljanskim akademikom razodel na Sv. Višarjih in me je tako pretresljivo prevzela za vse življenje: „Dokler bo slovenski narod k Bogu molil in ga s pesmijo častil v svojem jeziku, tako dolgo bo imel za svoj obstanek največje zagotovilo – v Bogu samem.“

Ta misel mi je tudi polnila zbegano dušo, ko sem se z družino poslavljaj od prijateljev na buenosaireski postaji Retiro, pa sta mi ob prvem sunku vlaka Miloš Stare in zdaj že rajni Joško Krošelj zaklicala: „Le dobro se držite!“

Kaj je zbor pod Tvojim, pozneje pod očetovim, pa po njegovi smrti spet pod Tvojim vodstvom v Mendoza dosegel med rojaki in v argentinski javnosti?

Naš zbor je bil od vsega početka prav gotovo najagilnejši nosilec kulturnega življenja med mendoškimi slovenskimi rojaki, kot tudi v poseganju v argentinsko okolje. Saj poleg zgolj pevskih nastopov skoraj ni bilo širše prosvetne ali družabne prireditve, da bi s pesmijo v izdatni meri ne sodeloval.

S svojim osebnim vplivom in duhovno veličino je ravnatelj Marko Bajuk dejansko ustvaril v zboru tisto organizacijsko disciplinirano in duhovno intimno povezavo v pevsko družino, ki je bila in je še zmeraj za vzvišeno glasbeno misel in nalogo pripravljena tudi na največje žrtve, kot jih poslanstvo pevskega zbora od pevcev pač terja.

V Mendoza so bile ob našem prihodu v liturgičnem življenju za naše poglede zares zaspane razmere. Cerkve so bile tihe; petja skoraj nisi čul. Zato so pa domačini toliko bolj presenečeni takoj prisluhnili slovenskemu petju. Brž se je začelo. Bolj in bolj pogoste so bile prošnje za sodelovanje slovenskega zbora pri argentinskih verskih svečanostih. In to v vsej mendoški provinci, ne le v Mendoza sami.

Zanimiva je v tem statistična številka iz leta 1958, ko je Slovenski pevski zbor pri različnih mendoških verskih priložnostih sodeloval – 23 krat.

Razumljive so tedaj ponovne izjave rajnega mendoškega nadškofa msgr. Butelerja, da „narod, ki tako poje in je tako prežet s petjem, je po srečo dober...“. Ali ob podelitvi prvega obhajila našim otrokom 1. 1961, ko je zatrdil, da „je hvaležen božji Previdnosti, ki mu je za zgled njegovim škofljanom poslala sinove slovenskega naroda, ki s tolikšno vztrajnostjo in ljubeznijo ohranjajo in praktično goje tradicionalne navade svoje domovine, vse prežete verskega duha...“

Mislím, da je razumljivo, če so nam bila takšna priznanja v iskreno notranje zadoščenje ob spominu na klic škofa Gregorija: „Po vas bo svet sodil o slovenskem narodu!“

Iz vrste naših nastopov naj omenim: Petje pri pontifikalni maši ob beatifikaciji Antona M. Clareta, ko smo si pevci „prislužili“, da je podoba brezjanske Marije Pomagaj našla stalno mesto v cerkvi na El Challo; pontifikalni requiem za Pijem XII. in Janezom XXIII.; Teden krščanske družine, z nastopom v gledališču Independencia; nenehno sodelovanje pri vseh liturgičnih obredih sv. trojneva pri oo. jezuitih; vsakoletna slovesna maša na mali šmaren – provincijski največji verski praznik Virgen del Cuyo ob navzočnosti guvernerja, vladnih in vojaških oblasti; pa spet v mestu Santa Rosa za praznik sv. Roze iz Lime. Domačih slovenskih liturgičnih pevskih nastopov niti ne naštevam.

Za naše svetno petje naj omenim poleg rednih slovenskih zborovih nastopov za rojake tudi koncert v prestolnici sosedne province San Juan; petje za ukrajinski božič 1961 pri obredih v Bowenu in koncert slovanskih pesmi. Slednjič pa oba koncerta v Buenos Airesu leta 1960 – višek, ki je šel v zgodovino kot edinstven dogodek v kroniki slovenskega povojnega zdomstva v Argentini, ko se je razgibala vsa slovenska javnost v argentinski prestolnici in se navdušila ne le ob petju mendoškega zbora, marveč še vse bolj ob nastopu 200 pevcev združenih slovenskih zborov pod taktirko pok. ravnatelja Marka Bajuka.

Prelepa dediščina! A zame, ki sem moral takoj po očetovem pogrebu stopiti na njegovo mesto, težka in odgovorna naloga. Kako naj jo zmorem?

Z nekaj besedami: rojstvo in življenje mendoškega zbora; njegov ansambel, repertoar, sestava...

O zborovem nastanku ni kakšne posebne „ustanovne listine“. A lahko postavimo nastanek v april 1949, ko smo pri slovenski maši začeli s štiriglasnim petjem. Od prvih šestih pevcev-pionirjev se je zbor hitro večal. Dejstvo je, da je zbor zmogel vse težave in je nenehno živel, se pravi: resno delal, študiral na rednih tedenskih, včasih tudi medtedenskih vajah – vsa leta, do danes.

V bistvu smo prvenstveno cerkveni zbor. Leto ima poleg liturgičnih praznikov še 52 nedelj – po moje vsaj toliko resnih pevskih nastopov, kar mora pač biti vsaka maša, če zbor pri nji nastopi. Liturgično petje pa danes stavlja „božjemu ljudstvu“ in liturgičnemu zboru velike in resne naloge, ki se jim je treba šele privzgojiti.

Pevci so se v teh 25 letih seveda močno izmenjavali. Le trije smo še od vsega početka; nekaj jih vztraja že nad 20 let. Večina pa so mlajši, ki jim gre za pevsko navdušenje spričo današnjega vrveža v svetu vse priznanje. Zlagoma se lepo vraščajo v pevsko življenje.

Arhiv je bogat: okrog 350 cerkvenih in 220 svetnih skladb; tedaj 570 kompozicij – vse očetova in moja razmnoženina.

Pevk in pevcev je danes 26; nastopilo jih bo v Buenos Airesu le 23. Največje težave so pa s tenorji – malo jih je. Zato pa so tudi težave pri izbiri primernih skladb, saj moram stalno upoštevati zborovo pevsko zmogljivost.

Kaj tega, kar si namerjal doseči, ko si zborovo taktirko vzel v roke, Ti je zares uspelo? Kaj bi si še želel?

Omenil sem že osnovni cilj, ki ga imam vsa leta pred očmi: Bog in Slovenija. Morda me ta ali oni ne bo razumel. Podčrtati moram, da v naših tesnih mendoških razmerah – govorim iz 25 letne izkušnje – zbor zaenkrat ne more segati za kakšnimi vrhunskimi, bi rekel: zgolj umetniškimi cilji. Saj je iz do zdaj povedanega menda to očito.

Za vsako ceno moramo služiti dvema vrednotama, kar je za pevce v naši skupnosti nedvomno prvobiten apostolat!

In – Bog bodi zahvaljen! Rad in z zadoščenjem priznam, da sem nazadnje z vsem dosežanim delom zadovoljen. Trud nam je vsem bogato poplačan, ker naša pesem med nami – živi!

Kaj bi si še želel? Seveda: naprej in še višje! Predvsem pa: da bi mladi rod v zboru z duhom in srcem zavzet prevzel in z ljubeznijo ohranjal in gojil to našo vredno dediščino.

Pevski nastop „Z našo pesmijo – po domovini“, ki si ga bil z zborom pripravil za 20-letnico Slovenske kulturne akcije, katere redni član si – kako se je spočel? Kako si ga zamislil?

Misl na naš pevski obisk v Buenos Airesu za 20-letnico Slovenske kulturne akcije je dal pravzaprav njen glasbeni

odsek ob lanskem obisku gledališkega odseka, ko ste gostovali pri Mendoščanih z Rebulovo Pilatovo ženo. Z velikim veseljem in navdušenjem sem takrat pozdravil vaš umetniški obisk pri nas; saj je z njim Slovenska kulturna akcija v svojem kulturnem poslanstvu segla v skrajni konec zaledja naše nove domovine. Prav zato sem slednjič iz podobnega razloga pristal na vaše povabilo za obisk v Buenos Airesu, kljub mnogim pomišljanjem, ker sem pač moral računati z našim skromnim pevskega potencialom!

Težka je bila odločitev, kaj vse naj ponesemo v Buenos Aires; mnogo težja, kot pa odločitev, da smo na obisk pristali. Prvič sem želel, da bi bil spored nastopa nekaj stilno enotnega; drugič pa sem moral ob sestavi zbora pri izbiri pesmi imeti pred očmi in v ušesih skorajda individualno zmogljivost pevcev.

Slednjič sem se odločil – za obisk s pesmijo po slovenski zemlji. Naša duhovna povezanost s kulturno in tradicijsko zakladnico matične Slovenije je življenjsko pomembna. In prav pesem je njen značilen odmev. Zato izbor pesmi po pokrajinski opredelitvi: starejšim v mehak spomin, mlademu rodu pa v navduševanje in ogetje.

Upošteval sem seveda tudi stvaritve naših glasbenih ustvarjalcev v zdomstvu; a – ultra posse nemo tenetur... Res: mnogočesa se nismo zmogli lotiti.

Zakaj si nastop v Buenos Airesu patroniral z geslom rajnega očeta: ŠE BOMO PELI...?

Ob koncertnem obisku zbora v Buenos Airesu l. 1960 je rajni oče dal pobudo za ustanovitev zdomske Pevske zveze, ail vsaj periodičnih skupnih nastopov vseh zborov. Ko se leto kasneje misel ni zganila z mrtve točke, je v Svobodni Sloveniji – že z bolniške postelje – napisal članek s končnim pozivom: „Še bomo peli!“

Za komemorativni koncert, ki sem ga nato pripravil za obletnico smrti, sem povzel za vodilo ta klic, ki je poslej ostal naše geslo in blesti na našem odru vsako leto ob našem nastopu na Dan slovenske pesmi – na Markovo nedeljo. Nisem pa še zgubil upanja, da bi morda kdaj vendarle še ta očetova misel o rednih skupnih nastopih naših zborov – zveneča pesem postala!

Za obisk v Buenos Airesu pa mi je geslo „Še bomo peli“ uglasbil za zbor prijatelj dirigent Drago Mario Šijanec, sočlan v glasbenem odseku Slovenske kulturne akcije. To njegovo kompozicijo sem postavil na začetek, za uverturo v naš nastop.

Kakšen je odziv na zborove nastope med Slovenci in med Argentinci v Mendozi?

Slovenski rojaki radi prihajajo k našim pevskega nastopom, radi slišijo svojo domačo pesem, zares radi. Čeravno Slovenci že nekako po naravi svoja čustvena doživetja rajši skrivamo v skrajni kotiček srca. Tudi obisk je vedno zadovoljiv. Med Argentinci pa uživamo vsa priznanja. Coro esloveno, kot nas nazivljejo, je cenjen in dobro znan.

Kaj s svojimi pevci vred pričakuješ od slovenskega občinstva v Buenos Airesu?

Edina želja, ki jo imamo, je: da bi naši dragi bratje in sestre v Buenos Airesu sprejeli naše petje s tolikšno ljubeznijo, s kolikršno so se naši pevci pripravili nanj; z ljubeznijo do slovenske domovine in do njenega predragoceneza zaklada – slovenske pesmi.

Ker je nastop Slovenskega pevskega zbora v Mendozi v okviru jubilejnih slavi ob 20-letnici Slovenske kulturne akcije, še tole obrobno vprašanje: Kako kot redni član Kulturne akcije gledaš na njeno pojavnost v slovenskem zdomstvu? Kaj meniš o tem, kar je SKA v dvajsetih letih opravila? Kaj si želiš za bodočnost?

Slovenska kulturna akcija mora biti med nami stožer čistega, integralnega slovenstva v vseh odtenkih znanosti in umetnosti, hkrati pa njegov svetilnik: najprej nam, potem svetu, slednjič pa tudi Slovincem doma! V tem njenem poslanstvu si moramo biti vsi edini in zanj pripravljeni prevzeti vsakršno žrtev.

Delo, ki ga je Kulturna akcija v dvajsetih letih opravila, je neprecenljivo! In kar je velikega, je vse zato, ker je zrastle iz ljubezni in žrtve. Želim samo, da bi se vsak v Kulturni akciji tega iskreno zavedal, pa da bi se vsi družno, vztrajno prizadevali za njen obstoj in njeno rast!

Za sklep tega razgovora na daljavo – Buenos Aires – Mendoza: čez 1000 kilometrov: – Kaj bi želel s teh strani še povedati bralcem Glasa in slovenskim zdomcem kot član Slovenske kulturne akcije in dirigent Slovenskega pevskega zbora v Mendozi?

K pravkar povedanemu – ena sama misel: Veliko veselje in zadoščenje čutim, ko je Slovenska kulturna akcija na to tisočkilometrsko daljo pod Ande „posvetila s svojim svetilnikom“ ob gledališkem obisku lanskega novembra k nam v Mendozo. Vsa naša pevska družina pa se čuti počaščeno, da more iz Mendoze, pod Aconcaguo, najvišjo goro v Ameriki, k 20-letnici Slovenske kulturne akcije prispevati s skromnim sicer, a zato ne manj prisrčnim pevskega nastopom.

vprašanja je zastavil nikolaj jeločnik, vodja glasbenega odseka SKA buenos aires – mendoza, julija 1974

ново odlikovanje dr. t. debeljaku

Južnoameriški predstavnik poljske eksilne vlade v Londonu minister general Waclaw Jacyna je 12. julija letos izročil prof. dr. TINETU DEBELJAKU odlikovanje vitezov reda Obnovljene Poljske, kot priznanje za odlikovančevovo večdesetletno delo pri širjenju in utrjevanju poljsko-slovenskih kulturnih stikov. Slovesnost je bila v Slovenski hiši v Buenos Airesu. Minister Jacyna je prebral diplomu o odlikovanju, ki se glasi:

„Kancler reda Obnovljene Poljske - Poloniae Restitutae potrjuje, da je predsednik republike z dekretom 11. novembra 1973 prištel profesorja dr. Valentina Debeljaka vitezom reda Obnovljene Poljske, podeljujoč mu odlikovanje oficirskega križa v priznanje za zasluge, ki si jih je odlikovanec stekel za poljsko republiko z dolgoletnim delovanjem pri širjenju poljske kulture.“ Podpisana: Kordjan Ivan, kancler; Pawel Janowski, tajnik.

Minister Jacyna je naglasil trajne vrednosti kulturnega dela med narodi, posebej pa odlikovančevovo delo, ki je londonski poljski vladi v eksilu dobro poznano.

Dr. Debeljak se je za odlikovanje zahvalil v poljščini pred-

sedniku republike, ministru generalu Jacyni, polkovniku R. Leroch-Orlotu ter dr. h. c. E. Ciałlowskemu, ki so pomogli k podelitvi odlikovanja. Poudaril je, da se demokratični prezident poljske republike do danes še ni mogel vrniti v Varšavo, red Obnovljene Poljske, ki ga je 1918 ustanovil maršal Pilsudski, je demokratični Poljski postal zdaj simbol in cilj. Poudaril je svoj ponos, da je nosilec tega viteškega reda, ki mu predstavlja tudi simbol njegovega boja za Obnovljeno in Demokratično Slovenijo.

Dr. Debeljak se je nato spomnil dveh letošnjih poljskih obletic: 30-letnice krvave bitke za Monte Cassino in vstaje Bora Komarowskega poleti 1944 v Varšavi. V počastitev obeh obletic je v poljščini prebral Refrainovo pesem Maki na Monte Cassinu in Jasinskega Klic iz Varšave, pa Nalenčevo Deklica in odmev: vse tri je potem v Debeljakovem prevodu umetniško recitirala igralka Pavči Eiletz, članica gledališkega odseka Slovenske kulturne akcije.

V imenu slovenske skupnosti je odlikovancu čestital delegat dušnih pastirjev monsinjor Anton Orehar. v imenu Narodnega odbora za Slovenijo pa njegov predsednik g. Miloš Stare. Čestitkam se pridružujemo tudi člani Slovenske kulturne akcije.

pozabljeni pesnik france balantič

Leta 1969 so v arhivu predvojne revije Mladika, ki jo je izdajala Mohorjeva družba v Celju, odkrili šest sonetov pesnika FRANCETA BALANTIČA, zvanih NA BLAZNIH POTEH, ki jih je bil poet še pred vojno, poslal reviji v objavo. Takratni knjižni urednik Mladike pesnik Anton Vodnik je objavo odklonil, kot je ugotovil dr. Tine Debeljak pred nedavnim. Slovenist JOŽE DOLENC je ta nepoznani Balantičev sonetni cikel objavil v Knjižnem Glasniku Mohorjeve družbe v Celju maja 1969 (št. 1-2). Objavo je pospremil z lepim esejem, ki ga zdaj ponatiskujemo v Glasu, zvesti zamisli zbiranja vsega, kar so v domovini po vojni zapisali o Balantiču in njegovi poeziji. Sonete NA BLAZNIH POTEH smo iz mohorskega Glasnika ponatisnili tudi v Meddobju, uvrščeni pa bodo tudi v novo izdajo Balantičevih pesmi, ki jo je napovedala Slovenska kulturna akcija za svoje jubilejno dveletje.

Usoda Franceta Balantiča je doslej vsekakor najbolj tragična med slovenskimi pesniki. Tragična zato, ker je bil tako strašen njegov človeški konec. Ko je umiral, je plapolal kot »bakla nema«. Konec novembra 1943 je zgorel z nekaterimi pripadniki vaške straže ob partizanskem napadu na domobransko postojanko v Grahovem pri Cerknici. Žalosten je njegov konec tudi zato, ker je tedaj zgorela še zbirka njegovih zadnjih pesmi in nam je neznana njegova poslednja človeška in pesniška izpoved. (Op.: podčrtali v Glasu.)

Že ponovno se je slišal glas, naj bi Franceta Balantiča že vendarle priznali zaradi pesnika v njem. Napovedan je bil že njegov izbor poezije pod naslovom »Muževna steblika«. Izdaje te knjige, ki naj bi ne pomenila le priznanje Balantičeve pesniške veljave, marveč tudi dejanje resnične tolerantnosti, doslej nismo dočakali. O pesniku, njegovem delu in njegovi tragični usodi je po vojni šele prvi spregovoril Anton Slodnjak v Slovenskem slovstvu (1968). (To pričevanje smo v Glasu objavili v lanskim decembrski številki pod tem zaglavjem. - op. Glasa) O njegovem nesrečnem življenjskem koncu piše takole: »Takšno smrt je mogla prisoditi temu prvobitnemu liriku, ki je bil mnogo bližji mistiki kot oboroženemu boju, samo najbolj neprijazna usoda oziroma samo tako tragično zapletene razmere, kakor so tisti čas bile na Slovenskem. Povrh je nesrečni življenjski zaključek hudo zavrl, da, skoraj onemogočil v domovini poznavanje in študij njegovih pesmi. A vendar kaže marsikaj na to, da v Balantiču ni bilo političnega sovraštva in da se je pridružil domobrancem iz prijateljstva, bolj spontanega kakor premišljenega domoljubja in morebiti celo iz strahu pred internacijo...« Če pa je že bil na Balantiču kakšen madež, ga je izžgal ogenj in bi že zato moral biti danes čist pred nami, saj nas loči od njegove smrti več kot četrto stoletje.

Vendar je povod pričujočemu zapisu povsem slučajno odkritje njegovih 6 sonetov, ki tvorijo samostojen cikel z naslovom Na blaznih poteh. Dosedanji urednik Balantičevega »celotnega dela«, Tine Debeljak, je izdal njegove pesmi najprej v Ljubljani (1944) v zbirki V ognju groze plapolam in nato v Buenos Airesu (1956) v razkošni izdaji in z istim naslovom. (Izdaja Balantičeve pesniške ostaline leta 1956 pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu ima preprost naslov: FRANCE BALANTIČ. - op. Glasa) Urednik omenjenih izdaj ta cikel sonetov sicer omenja, ker ga navaja iz ohranjenega pesnikovega seznama naslovov. Tako je zapisano v izdaji iz leta 1944 na strani XXXVI: »Iz seznama naslovov pesmi, ki jih navajam pod 1 (to je listek naslovov pesmi, naslovljen »Po časovnem redu« str. 1 iz časa, ko je pripravljala svojo zbirko Muževna steblika, op. p.), nisem mogel identificirati pesmi Na blaznih poteh V. - VI. ter Pesem. Verjetno je, da je Balantič pesmi, ki so bile naslovljene Na blaznih poteh, uničil, kajti ni jih v nobenih prepisih.« Domnevo, da je pesmi z naslovom Na blaznih poteh pesnik sam uničil, navaja dr. Tine Debeljak spet v drugi izdaji na str. XXXVI (Buenos Aires 1956). Mimogrede bi opozoril na napako v urednikovih opombah, ki se ponavlja v obeh izdajah: v prvi izdaji ima na strani XXXIV v seznamu naslovov pesmi za zbirko Muževna steblika v vrstnem redu napačen podatek: Na blaznih poteh I. - IV. (namesto I. - VI.), medtem ko na strani XXXVI navaja pravilno: Na blaznih poteh I. - VI. V drugi izdaji pa na obeh mestih navaja napačno: Na blaznih poteh I. - IV. (namesto I. - VI.).

Značilna za cikel Balantičevih sonetov Na blaznih poteh je izrazito socialna tematika. Tako se njegovi poeziji »ljubezenskega razkošja in metafizične groze« (Slodnjak) pridružuje socialna, v zaključnem sonetu naravnost revolucionarna motivika, ki celotnemu pesnikovemu delu daje novo vrednost. Soneti imajo sledeče naslove: Zaznamovani, Pesem starega berača, Obup, Vprašanje iz podzemlja, Teptana kri in Upanje. V prvem sonetu razkriva pesnik žalostne spomine svojih mladih let: oče je bil na steber pripet, ob njem je v bolečini klečala mati, otroci so kot zaznamovani - berači - zbežali v gluho noč. V tem težkem spoznanju »blazen sem postal«, pravi pesnik in s tem izrazi misel, s katero je označil cikel z naslovom Na blaznih poteh. V drugem sonetu Pesem starega berača izraža pesnik ogorčenje in obup. Ljudje ga gledajo kot tujca, »kot bližnjo smrt«, on jih pa zavrača: Saj vidite srd na mojih ustnicah, ki mi prihaja iz globine in se zato zavijam v mrtvaški prt. Pesnik ne mara njihovih darov, zakaj usmiljenje ga peče huje »kakor preziranje bogatih tolpe«. Beli stolp, ki naj bi bil simbol upanja, se mu je že davno zrušil in ga je zadel šum valov. Ta refren obupa iz drugega soneta pesnik prenese v tretji sonet z naslovom Obup. V tem sonetu biča pesnik socialno krivico. V njem govori očetova obtožba, kakor iz naslednjega zveni tožba otrok. Zdad, ko sem se čisto zgargal za vas, sem vam odveč in čeprav sem vam dal vso svojo mlado moč, ste me vrgli na cesto. Doma ga čakajo lačni otroci - »kot rane so odprta drobna usta«, pred njim se odgrinja pusta cesta in bi se najraje napil, da bi za trenutek pozabil na gorje. Sonet zaključí z mislijo iz naslova ciklusa: Saj ognja danes se le blazni polni! Vprašanje iz podzemlja je naslov četrtemu sonetu. V njem vprašujejo otroci mater, zakaj so brez denarja, da ne more plačati sobice in njim kupiti kruha, medtem ko gospodar nad njimi še podnevi spi na mehkih blazinah. Vprašujejo jo, zakaj jim na vse, kar vprašujejo, le molk odgovarja, zakaj mora prav ona toliko trpeti, zakaj prav njo tako hudo udarja življenje, zakaj ihti in jih vročično gleda. Sonet izzvení v tožbo:

Povsod je sonce in ljudje pojo,
le nam in tebi je tako hudo.

in v ponovno vprašanje otrok:

Joj, mamica, povej, zakaj, zakaj?

V petem sonetu z naslovom Teptana kri si pesnik obuja podobo iz sanj: med nageljni na oknu obraz svojega dekleta. Zdad sta brezdomca, ki v tujem kraju iščeta utehe teptani krvi. Želita si domov, kjer ju morda na pragu čaka mati in si bosta s solzami izmila grehe. - Upanje je zadnji sonet tega cikla. V njem je pesnik upodobil obup in upanje: Ob cesti v blatnem jarku trepetamo, vsaka naša misel je umazana in mračne oči stisnjene; komaj čakamo večera, da pademo nekje na slamo. V takem razpoloženju bi se jim gotovo zgubil korak na temnih tleh in bi kriknila v temo njihova pest, ki bi udarila po krivicah, če bi ne bilo upanja - vrat do toplih zvezd.

Balantič je ta cikel izločil iz svoje zbirke in ga poslal uredništvu mohorske Mladike, po vsej verjetnosti leta 1941. To leto so izšle štiri številke, zaradi okupacije je revija prenehala izhajati in tako tudi Balantičeve pesmi niso bile objavljene. Ostale so v rokopisnem gradivu Mladike in se tako ohranile.

SLAVIST DR. ANTON BREZNIK je bil naslov 1. kulturne večera, s katerim je 18. maja letos Slovenska kulturna akcija začela svojo XXI. – jubilejno sezono v Buenos Airesu. Počastitev spomina velikega slovenskega slavista je ob 30-letnici njegove smrti pripravil predsednik dr. Tine Debeljak, ki je v daljšem razpravljanju ob številni udeležbi predstavil Breznika kot duhovnika, vzgojitelja, znanstvenika in človeka. Dr. Debeljak je pač imel vso pravico, skoraj dolžnost govoriti o pokojnem prelatu, saj je bil vsa leta svoje ga gimnazijstva v Škofjih zavodih njegov dijak. Breznikovo življenje je orisal po knjigi njegovih jezikovnih spisov „Življenje besed“, ki jo je uredil in obširen uvod napisal zdaj že pokojni prelato bližji sodelavec slovenist prof. dr. Jakob Šolar. Debeljak se je posebej zadržal ob Breznikovem zapisu Mlade Vide še iz študentovskih let in omenil, opirajoč se na Grafenauerjevo monografijo o pesmi, da je prav Breznikov zapis rešil inačico Lepe Vide, stare že čez tisoč let. Posebej je obdelal Breznikovo slavistično raziskovanje na graški univerzi ter njegov prehod k pisanju slovenskih jezikovnih šolskih knjig (Slovnica!). Najdlje pa se je pomudil ob Breznikovem najpomembnejšem delu: o proučevanju zgodovine slovenskih besed, o pojavih in nastanku novih, o izginjanju starih izrazov in podobnem. Vse to je Breznikov edinstven in najpomembnejši donos slovenistiki.

Isti večer, pred Debeljakovim predavanjem, je msgr. Anton Orehar opravil v cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši zadušno mašo za pokojnim ustanovnim in rednim članom Kulturne akcije, prvim vodjem njenega filozofskega odseka, dr. Ignacijem Lenčkom. Mašo, ki jo je naročila za pokoj duše svojega sočlana in dobrotnika Kulturna akcija, je obiskalo veliko prijateljev dr. Lenčka in Kulturne akcije.

TINE DEBELJAK – PREVAJALEC, takšen je bil naslov letošnjemu 2. kulturnemu večeru, v soboto 15. junija. Bil je prvi iz vrste Srečanja z ustvarjalci Slovenske kulturne akcije, ki jih je za letošnjo jubilejno sezono zamislil in jih pripravlja urednik Glasa SKA, gledališčnik Nikolaj Jeločnik.

Debeljakovi prijatelji, častilci njegove prevajalske umetnosti in člani SKA so k večeru prišli v polno. Po zamisli in izvedbi je bil večer novost, ki je prijetno presenetila goste. Vodja večera Nikolaj Jeločnik je prevajalcu dr. Debeljaku zastavil vrsto zanimivih in resno zasnovanih vprašanj, ki se nanašajo na njegovo literarno, posebej prevajalsko pot. Debeljak je na vprašanja odgovarjal pestro, pogovorno, z veliko iznajdljivostjo, neenkrat požlahtnjeno z duhovito anekdoto. Pred poslušalci je neprisiljeno vstal lik slovenista, pesnika, kulturnega zgodovinarja, mentorja, publicista, urednika, organizatorja in predvsem prevajalca, osvetljen z lučjo in gledan skozi prizmo sodobne knjižne uglašenosti in naravnosti, na način, ki ga doslej slovensko izobraženstvo v Buenos Airesu ni poznalo. K vsemu je pomogla tudi primerna ureditev gornje dvorane v Slovenski hiši, ki jo je prireditelj spremenil v nekakšno prijateljsko žarišče – sedeži so bili postavljeni v krogu, na sredi je bila razstava Debeljakovih prevodov natisnjenih v knjigah – v katerega so bili nehoti pritegnjeni vsi navzoči. Pestrost in slikovitost Debeljakovih odgovorov so obarvali s kvalitetnimi recitacijami odlomkov glavnih del Debeljakovega prevajalskega opusa občasno članice in člani Gledališkega odseka: gospe Pavči Eiletz in Nataša Smersu, pa gospoda Lojze Rezelj in Nikolaj Jeločnik.

Celoten razgovor med Debeljakom in Jeločnikom bomo skupaj natisnili kot vreden literarni dokument v letošnjem Medobju.

razmišljanja

za danes - za nas

ob 700-letnici blažene smrti misleca Tomaža Akvinskega

NAJBOLJŠO politično obliko bo doseglo tisto občestvo in tista država, kjer bo vodstvo v rokah enega samega, (izvoljenega) zaradi zmožnosti, in kjer bo vendar obenem politična moč pripadala vsem, bodisi da je vsakomur odprt dostop k vodstvu, bodisi da imajo vsi pravico volitve vodstva. To je prevod odgovora na prvo vprašanje v sklopu 97. problema v prvem delu prve knjige Teološke Sume, ki ga je zapisal – pred več kot sedemsto leti, na vrhu tkzv. Srednjega veka Zahoda – duhovnik-redovnik-mislec-svetnik **TOMAŽ AKVINSKI**. V svojih spisih zagovarja enako volilno pravico vseh, (izvzemši tlačane zaradi pomanjkanja vzgoje, krivoverce in Jude pa zaradi nevarnosti revolucije, a vsem trem „slojem“ priznava polne civilne pravice) pravico tudi najnižjega, da pride do oblasti, odločilno vlogo osebne zmožnosti in vrlin, kulturo in razum kot pravce vladanja, tak volilni sistem, ki omogoča izvolitev najvrednejšega, in – nujnost politične vzgoje ljudstva.

Zgodovina zadnjih sedemsto let je pravilnost Tomaževih besed za blaginjo ljudstva in države potrdila, seveda če je komu pri srcu blaginja ljudstva, ne pa lastne hiše ali lastne stranke diktatura. In zgodovina naše stare domovine? Z ožnostjo se spominam svojih formativnih srednješolskih let; nihče me ni učil, da je srednjeveški Tomaž mislil tako moderno, da šele uresničenje njegovih načel, zgoščenih npr. v zgornjem citatu, ustvari moderno ljudstvo in moderno državo.

Zgodovina v kruto sebičnost izprijenega kapitalizma, kakor tudi zgodovina na kolektivistični krutosti slonečega in v osebno krutost vodečega komunizma eksperimentalno, v laboratoriju življenja samega, potrjuje tragične posledice greha proti Tomaževemu načelu, da ljudstvo in država nista kolektivna oseba, ne slučajna vsota posameznikov, marveč „skupnost mnogih oseb, katerih raznolika delovanja skupno ustvarijo blaginjo.“ (Suma, I. odg. glede na 96. vprašanje, v I. odseku 2. dela) In 2. odgovor v sklopu 94. problema istotam oznanja človekove neskrupulne pravice, sedemsto let pred formulacijo človečanskih pravic po OZN-arodov; Tomažu je vsak človek, bodisi suženj ali svoboden, bogat ali ubog, oblastnik ali podanik, oseba s pravico do življenja, do zakona in vzgajanja otrok, do

šolanja, do informacij, do življenja po resnici, do družbenega življenja. Začetek atomskega veka, ki sega v konec prve polovice 20. stoletja, se na eni strani lahko s ponosom naslanja na svoja vesoljska vozila, na drugi strani pa mora priznati, – če mu gre za objektivnost, – da je njegov svet pod, tu in tam in tam daleč pod ravnotežjem pravic, ki ga je srednjeveški Tomaž označil za edino normalno, zdravo, pravilno. Milijonom nerojenih jemljemo pravico do življenja... milijonom tajimo pravico do nepotvorjenih informacij (če jim sploh priznamo pravico do kakšnega obveščanja)... milijone nasilno dresiramo v ideologiji, katere značilnost je, da je razumsko ne moremo ne dokazati ne opravičiti... ali se tisoči Slovencev ne potepamo kot izobčenci po svetu, ker so nam vzeli pravico do življenja po resnici (ki v primeru konflikta načel ohranja vsaj družbeno sožitje), ne, celo pravico do življenja samega in njegovega razvoja v nediktaturi.

Tomaž formulira svoja načela, jih razlaga in dokazuje, na podlagi metafizike, se pravi, tistega razumevanja, spoznanja, dokazanega stališča, ki hoče analizirati svet v luči najbolj veljavnega, ker najbolj splošnega: v luči bitja in bivanja. Zdaj je pravzaprav že staromodno posmihati se ob besedi „metafizika“: več kot pol sveta je vladanega v imenu dialektičnega materializma, ki je v svoji dokončni obliki iz Heglove metafizike izpeljana Leninova metafizika. Le da Leninova metafizika na odločilnih točkah ne dokazuje, marveč le (dobesedno) „predpostavlja“, „ima za samoumevnost“, „ne čuti potrebe po dokazovanju“; Tomaževa metafizika pa se neprestano vprašuje: ali je res? zakaj je res? v kakšnem pomenu je res? Tomaža sta oblikovala dokončno – relativno dokončno – katoliška vera in milost, in pod njunim stvariteljskim vplivom je po Bogu in njegovih angelih in svetnikih častil božji umotvor: človeka – umno bitje. V šoli bitja in bivanja je spoznal dinamiko kot središče metafizike stvari in človeka. Umevanje metafizike kot osredotočene na statiko ni Tomaževa stališča, marveč rezultat napačnega pojmovanja njegovih besed v poznem evropskem srednjem veku; Tomažu je metafizika odkritje dinamike, usmeritve

v dinamiko, težnje v dinamiko kot popolnost. Bog, najpolnejše Bitje, je najbolj Dinamika. Vir tipično človeške dinamike je človeška oseba, ki se ji mora podrediti tudi kolektiv; človek ne živi zato, da služi kolektivu, tudi cerkvenemu ne; vsak kolektiv živi zato, da služi človeku. Ali ni to Tomaževo stališče edino pravilno? Le človek lahko vodi kolektiv, ga tvori in ovira. Človek po svoji umski naravi, ki je polna dinamike težnji po sreči, ki si jo človek želi nujno zase in za zmeraj. Koliko morajo trpeti ljudje, ki jih vlade skušajo prepričati, da ljudje morajo trpeti in se žrtvovati – za srečo bodočih generacij, bodočih v nedogledni bodočnosti za zmeraj bežečim obzorjem! Takšne vlade navadno izvemajo sebe, to je, osebe, ki sestavljajo vlado, od „trpljenja v prid bodočih generacij“... pravico do osebne sreče priznavajo le zase... Kako tiči v tem pogledu današnja uradna Slovenija v miselnosti egiptovskih faraonov! Pri vsem tem poudarku na pravici in dejstvu teženja po osebni sreči ni mogoče Tomažu očitati pohlepnega individualizma. V Tomaževem kolektivu vlada socialna pravičnost: ljudska odnosno državna skupnost omogoča posamezniku čim večjo srečo, in to tudi v tem smislu, da posamezniku skupini posameznikov povrne, poplača, kompenzira, kar ti store za blaginjo cele skupnosti. V Tomaževem kolektivu je delo za druge takoj spremenjeno v delo za lastno srečo!

Če je vsa oblast pri ljudstvu, uči Tomaž, potem se ljudstvo ne le sme, ampak se celo mora upirati nepravničnim odlokom tirana ali diktatorja, saj ljudstvo voli vladarja, ki naj vodi skupnost: oboje je položeno v od Boga ustvarjeno naravo! Kakšno spoštovanje do človeka se skriva v tem načelu! Človeku se zdi logično, da se totalitarni poedinci in režimi bore proti Cerkvi, iz katere je črpal Tomaž, nesebični in torej konstruktivni revolucionar. Konstruktivne revolucije niso zaželeni, ker terjajo nesebičnost in ljubezen do vsega pozitivnega, da se tako izrazim. Sebičnost tudi modernih revolucij pa se kaže v dejstvu, da skoraj vsaka, kadar uspe, najstrožje prepove uporabo sile, po kateri pa je vendar sama prišla do oblasti.

Ob Tomaževi 700-letnici bi se lahko dotaknil tudi njegovih razlag in tolmačenj človekovega spoznanja, njegove duševne strukture, veličine in siromaštva, njegovega teženja v popolno srečo, ki jo more najti le v popolni, neskončno popolni resničnosti Boga, ki je Osrečujoči Bog. A hotel sem se dotakniti za (dolga) trenutek Tomaževih družbeno-političnih načel, da sebi in drugim odkrijem njih večno-mlado sodobnost.

Če me kdo vpraša, ali sem tomist, mu odgovorim: rad imam Tomaža in rad bi ga zmeraj bolje razumel; ne zato, ker je sveti Tomaž, in ne tako, da slepo ponavljam, kar je zapisal. To bi tudi Tomažu ne ugajalo; z Aristotelom ponavlja, da so njegove umske razlage toliko vredne, kolikor jih je zmožen dokazati, odnosno razložiti, kjer ni mogoče uporabiti dokazov, ker gre za najosnovnejšo formulacijo, kot npr. v primeru načela kontradikcije (ali bolje: načela nekontradikcije). Pri Tomažu občudujem prodirljivost v probleme, odkrivanje medsebojne odvisnosti najrazličnejših vprašanj, moč sinteze v osvetlitev strukture sveta! In – spoštovanje vsega naravnega!

Nekje je Tomaž zapisal, da se svetniki veselijo naših prošelj, da lahko v večjo božjo čast priskočijo na pomoč. Veseli me, da je Tomaž prejel toliko milosti, da nam s svojo modro besedo pomaga reševati naše naravne in nadnaravne probleme, bolje: naše naravne probleme v nadnaravnem veselstvu. In poln zaupanja ga danes prosim pomoči. Posebno, da bi ljudstva sveta spoznala neresnico mita o odrešenju po dialektičnem materializmu; in da bi bila dovolj močna, da se usužnjevanju po tem mitu upro, uspešno upro; in da bi ljudstva svobodna učila svoje otroke človeškega dostojanstva, ki ga nobena skupnost ne more uničiti, ker je od Troedinega Boga, in ki ga noben dialektični materializem ne more utemeljiti, ker po njegovi metafiziki ni drugega kot snov, ki doseže svoj višek v živalski dimenziji: žival iz živali; žival za živali; žival med živali.

vladimir kos

slovenska prisotnost v svetu

družba za slovenske študije

3. julija 1974 je univ. profesor kolumbijske univerze v New Yorku dr. Rado L. Lenček pismeno sporočil uredniku Glasa ustanovitev Družbe za slovenske študije (Society for Slovene Studies). Iz dopisu priloženega obvestila o novi slovenski kulturni ustanovi v ZDA sledi:

Pred letom dni je bila v New Yorku ustanovljena Družba za slovenske študije (Society for Slovene Studies), katere namen je povezovati ameriške znanstvenike, ki se zanimajo za slovenske probleme, in posredovati angleško govorečemu svetu znanstveno informacijo v slovenističnih strokah. Sedež družbe je na Institutu za Vzhodno srednjo Evropo na Kolumbijski univerzi v New Yorku.

Doslej je družba priredila dve zborovanji: v aprilu 1973

v New Yorku, v maju 1974 v Milwaukeeju (Wisconsin), medtem ko njeni člani nastopajo o slovenskih problemih tudi v okviru drugih ameriških strokovnih organizacij. Aktivnost članov povezuje The Society for Slovene Studies Newsletter (družbeno glasilo). Uradni naslov družbe je: Society for Slovene Studies, Institute on East Central Europe (room 1232), Columbia University, 420 West 118th Street, New York, N. Y. 10027, U.S.A.

Slovenska kulturna akcija z velikim zadoščenjem pozdravlja rojstvo nove slovenske znanstvene ustanove v svobodnem svetu. Želi si z Družbo za Slovenske študije čim tesnejših stikov, svoje redne člane pa vabi, da pri svojih ustvarjalnih prizadevanjih dopisujejo z novo ustanovo.

ROJAKI!—PODPRITE GLAS SKA

ZA NJEGOV JUBILEJ MU POKLONITE

SVOJ JUBILEJNI DARI!

darovi

Marjan Loboda, R. Mejía, Argentina, 100 pesov
Valentin Pintar, R. Mejía, Argentina, 50pesov
Lojzka Verbič, ZDA, 1 dolar
Marjan Jakopič, ZDA, 6 dolarjev
župnik Vinko Zaletel, Koroška, 20 dolarjev
duhovnik N. N., Evropa, v spomin dr. A. Breznika
10 dolarjev

duhovnik Rudolf Urbič, ZDA, 15 dolarjev
župnik Julij Slapšak, ZDA, 4 dolarje
o. Klavdij Okorn ofm, ZDA, 1 dolar
Otmar Mauser, Kanada, 10 dolarjev
Vilko Čeč, Argentina, 80 pesov
Ema Kesler-Blejš, Argentina, 25 pesov
Jože Peternel, Argentina, 100 pesov
gospa N. N., Argentina, 60 pesov

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide dvanaestkrat na leto. Ureja ga Nikolaj Jeločnik, Zapiola 723, I D, Buenos Aires, Argentina. Tiska ga Editorial Baraga SRL, Pedernera 3253, Buenos Argentina. Vsa nakazila na ime Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

* Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Acción Cultural Eslovana), Valentin Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. * Za podpisane članke odgovarja avtor.

CORREO ARGENTINO Suc. 6 y 7 (B)	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1209421